

שָׁמַעְתִּי מִפִּאֲתֵי תִימָן: קווי ערגה לשירת יהדות תימן להילולת מארי שלום שבזי זיע"א

שמעון ליברטי

גלה בגלות מוזע. שיריו הם שיצרו את ה'דיוואן', אותו קובץ השירים והפיוטים לכל עת ולכל זמן, לכל מאורע ועניין, שמורכב כולו אך ורק משירי מארי שבזי, עליו לא תוסף וממנו לא תגרע.

הגר"צ חוברה: "הקדושה של מארי

סאלם שבזי, כבשה את כל יהדות תימן, המילים הטמירות והמעוררות כל לב. אפשר לחבר הרבה פיוטים ושירים יפים על הגאולה וארץ ישראל והתורה, אבל הכל קר כקרח, השירים של מארי סאלם מתייחדים בהתעוררות שהם משפיעים על האדם".

הגר"י מועלם: "מארי סאלם הקריין על כל תימן, כבר בימי חייו היה לדמות הרוחנית שכולם נשאו אליה עיניהם ועד עצם היום הזה, שלוש מאות שנה לאחר הסתלקותו, שמו נערץ בפי כל. זה מורגל בפה של כל יהודי תימני, אם צריכים רפואה, או ישועה בכל עניין, כבר מרגלא בפומיהו לומר 'בזכות מארי סאלם שבזי', על כל דבר ועניין תשמע אומרים 'בזכות אבא סאלם שבזי', כך היה מושרש זכרו בחיי יהדות תימן. בתימן לא היה נהוג כל כך לעלות לקברים ולציוני הצדיקים, אבל קבר אחד נשתנה מכולם, קברו של מארי סאלם שבזי, שנשמך בעיר תעז, היה מוקד עליה לרגל מכל קצוות תימן". בני שיחבו ממשיכים בנועם שיחם לתאר את שירת יהדות תימן, שירת ה'דיוואן'. "שירת יהדות תימן, היא כולה שירה של ערגה וכיסופים. שירת הנשמה המתרפקת על דודה. כל 'הדיוואן' מלא מזון אל זן בשיר ושבחה להשם יתברך, בהודאה למי שאמר והיה עולם. שירה של השתוקקות ותשוקה עצומה. תשוקה לגילוי השכינה, תשוקה לגאולה השלמה, תשוקה לעלייה לארץ ישראל. לשירים יש פתיחות, מה שמכונה בשירה התימנית 'נשיד', שכולן מלאות בהשתפכות הנפש, אתה מרגיש את הנשמה מדברת. כל המהות של השירים זה כיסופים לבורא עולם", אומר הגר"י מועלם.

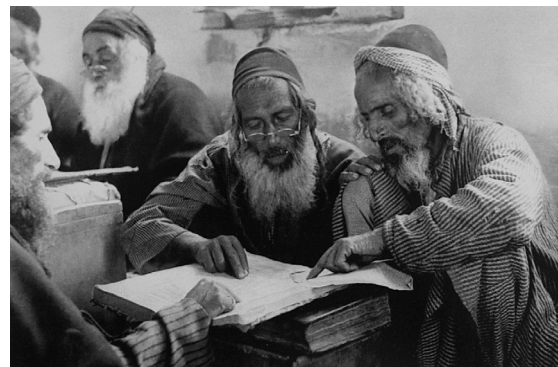
הגר"י מועלם מציין, כי בשירת יהדות תימן הקפידו מאוד שלא לשלב בתוך השירים והפיוטים פסוקים ובפרט משיר השירים, "הם היו זהירים, מאוד לא לשיר פסוקים, בוודאי לא משיר השירים,

במגוון הנאדר בקודש של השירה היהודית לעדותיה וגוניה, נתייחד לו מקום של כבוד, לשירת יהדות תימן. יסודותיה בהררי אל, הצובים בידי חזן מן השרפים, לקדוש ה' מכובה, מגאוני קמאי, הלא הוא הגאון הקדוש מארי שלום שבזי זיע"א.

לרגל יומא דנשמתא, החל בימים אלו - כשהדעות חלוקות האם בט' או ב' שבט - שבנו לשיחה רווית הוד קדומים שפרסמנו בשנה שעברה ב'תור הזהב', המוסף התורני של 'הדרך', עם הני תרי צנתרי דדהבא, הגאון רבי ציון חוברה שליט"א ראש בית המדרש וקהילת 'משכן אהרן' בשכונת בית וגן הירושלמית, והגאון רבי יצחק מועלם ראב"ד ביתר עילית.

מארי שלום שבזי, או בכינויו בפי בני עדת תימן, 'אבא סאלם שבזי', היה אכן אב רחום לבני עדתו, שנמשכו בלהט אחר קדושתו ואחר שיריו הנאהבים והנעזמים. מאות שירים כתב וחיבר בימיו חייו (כשלפי אחת השיטות זכה לאריכות ימים עד גיל מופלג של 101 שנים). שירים המגלים טפח מאישיותו הכבירה, מגאוניותו וידענותו בכל פרד"ס התורה, ומעושר רוחו הנאצלה. שיריו שנכתבו בלשון הקודש ובערבית, מעניקים חרך צר אל המיית נפשו וטלטלות חייו וייסוריו כששיכל את ילדיו,

▲ נוצרי המסורת. יהודים הוגים בתורה בתימן

▲ מהפכה רוחנית מתחוללת. כינוס איחוד בני התורה לעדת תימן בבני ברק

של ביתר עילית הגר"י טופיק. הרב ישב, שמע את השירה ולפתע התחיל לבכות, עיניו זלגו דמעות, אמר לי אני מרגיש שזה שיר של יראת שמים, אני אמנם לא מבין את המילים, לא מבין את המבטא, אבל לא צריך להבין, הלב מבין, הלב מרגיש שיש פה משהו מיוחד, שזו שירה שמימית.

"שנבין מעט את המעלה של השירים הללו, אני אספר דבר אחר, בראש העין הייתה שנה אחת שלא היו גשמים ורצו לקבוע עצרת תפילה ולבקש על הגשם, אבל היה באותו יום בקהילה שם חתן ים לאחר חתונתו, ואצל התימנים סעודת המצווה יום אחרי החתונה זה אפילו יותר גדול מהחתונה, כולם באים ושרים ומשמחים את החתן, מה יעשו? איך ילכו להתפלל ויש חתן שצריך לשמח אותו? היה שם את מארי חאסן, הוא היה הדמות הרוחנית של הקהילה, הלכו ושאלו אותו מה יעשו, מצד אחד צריך גשם, צרכי רבים, מצד שני יש חתן. אמר להם, אתם תלכו לבית הכנסת ותעשו את העצרת, ואנחנו נלך לבית החתן ונתפלל משם. הוא הגיע לבית החתן, ישב, החל בשירים הנהוגים אבל דמעות זולגות עיניו, כי הוא מכוון גם על הגשמים, להשתתף עם תפילת הציבור. רואים מזה כמה הייתה חשובה השירה, כתפילה ובקשה".

נזהרו בדברי הגמרא בסנהדרין (קא, א): 'תנו רבנן הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמיין זמר, והקורא פסוק בבית משתאות בלא זמנו מביא רעה לעולם, מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו, ריבוננו של עולם עשאוני בניך ככינור שמנגנין בו לצים'. ואצלנו מאוד נזהרו בזה והקפידו על כך. יש כמובן השפעה גדולה של כתבי הקודש, וביטויים משיר השירים ומכל התנ"ך, שהשתלבו בתוך השירה. הבקיות של בני יהדות תימן בתנ"ך ידועה לשם דבר, ורואים שירים רבים בשפה תנ"כית או תלמודית, לצד גם פיוטים שנכתבו בערבית המדוברת.

"קודם כל היה סדר, דיוק בזמנים, שעה זו שעה. אם קבעו לשבת בשעה 12:00, זה 12:00, הכל היה מסודר, בזמנים קצובים, בטעם טוב. היו מגיעים, יושבים, לא סתם יושבים, היה מעמד של ישיבה, זה מעמד של הנחלה לילדים, לכל אחד היה את המקום שלו, לתלמידי החכמים המקום שלהם, בנפרד, בכבוד, הילד רואה איך בכל מקום מכבדים את הרב, את המארי", ממשיך הגר"י מועלים.

הגר"צ חוברת: "ארבע שבתות אחרי החתונה, היו מגיעים בני הקהילה ומתארחים בבית החתן, אוכלים ג'עלה, פירות ושתייה, ושרים לכבודו. להבדיל בבית האבל היו באים גם ארבע שבתות, כמובן בלי שירה, אלא לומדים מדרשים על הפרשה. הכל בכבוד ראש".

הגר"י מועלים מחדד: "אני אומר שוב, כל המעמד הזה של השירה זה מעמד שנחזק בילד, שנתן לו מבט נכון לחיים, איך כולם נמצאים סביב הרב והוא מנהל את הכל. הילד ראה דמות הנהגתית, דמות רוחנית. הרבנים לא היו נסתרים מהציבור, חיים בהסתר בפני עצמם, היו נמצאים איתם תמיד, גם לומדים איתם וגם יושבים ושרים, רואים את ההנהגה שלהם בכל זמן ובכל מצב ולומדים אורחות חיים". הוא מוסיף ומספר על גודל השירה הזאת, "מספרים על אחד האדמו"רים, שביקש לראות מה זו שירת תימן, והביאו לו את הדיוואן. האדמו"ר דפדף בדיוואן, קרא שיר ועוד שיר ופשוט התחיל לבכות, מההשפעה של הדברים. כמו עיני ראיתי כעין זה. פעם אחת היינו באחד המקומות שישבו ושרו משירי הדיוואן, והיה איתי המרא דאתרא

6

יוצאים לדרך!

תמיד רציתם לקרוא את 'הדרך' כל בוקר?
עכשיו זה קורה.

עיתון 'הדרך' יוצא לאור במהדורה יומית,
הדיווחים, הכתבות, הפרשנויות, הסקירות, העדכונים. הראינות
מעכשיו כל בוקר זה אצלכם

לקבלת העיתון בחו"ר האלקטרוני
שלחו הודעה לכתובת:
yomil@haderech.net

לקבלת העיתון בווסטאפ
שלחו הודעה למספר:
055-557-9541

'הדרך' - דבר יום ביומו